

Теоретичні аспекти управління ризиками в господарській діяльності підприємства

Доценко І.О., аспірант

Хмельницький національний університет

Діяльність усіх без винятку господарюючих суб'єктів пов'язана з ризиками. Сьогодні в Україні більшість керівників підприємств визнають необхідність захисту своїх інтересів від впливу ризиків. Негативна динаміка загального економічного розвитку країни, відсутність у достатньому обсязі вільних грошових засобів у підприємств і невисоке вміння застосовувати способи та прийоми управління ризиками, що використовуються на заході, ускладнюють можливість впливати на ризики.

Практичну діяльність різних організацій можуть супроводжувати різноманітні види ризиків: комерційні, фінансові, інформаційні, інвестиційні, екологічні та ін. Існуючі в даний час варіанти класифікації видів ризиків, або як їх ще називають, системи ризиків, дозволяють вибрати відповідні стратегії управління ризиками, тим самим підвищивши безпеку організації як системи. Проте кожна з відомих стратегій управління ризиками, як правило, забезпечує максимальний ефект тільки по одному конкретному виду ризику, що викликає необхідність комплексного застосування всіх стратегій або їх використання в різній мірі і поєднаннях, а також зміни управлінської поведінки в даній ситуації.

Ці основні напрями підвищення безпеки організації як системи вимагають від неї певних витрат на наукове і методичне забезпечення. У свою чергу, зміна управлінської поведінки передбачає оцінку «особистої прийнятності» ризикової ситуації для конкретного керівника і можливості визначення їм ступеня ризику.

Оцінка ризикової ситуації по чиннику «особистої прийнятності» тісно пов'язана з якостями особи, які виявляються в подібних ситуаціях, і, в основному, визначається психологічними чинниками поведінки керівника при ухваленні ризикованих рішень. Не випадково найбільші світові компанії вводять в свій штат нові посади – радник по нестандартних ситуаціях («risk-adviser») в економічній і технічній областях, ризикуючий менеджер («risk-taker») – для створення проривів в тій або іншій сфері діяльності.

В практиці функціонування підприємств ризик кількісно характеризується суб'єктивною оцінкою розмірів максимального та мінімального доходів, що очікуються за результатами вкладення капіталу. Чим більшим є діапазон між максимальним та мінімальним доходами при умові однакової ймовірності їх отримання, тим вищим є ступінь ризику. Зростання ризиків - це зворотний бік свободи підприємства, своєрідна плата

за неї. Щоб вижити в ринкових умовах, підприємству потрібно впроваджувати технічні та інші новації, здійснювати сміливі та нестандартні заходи, а це посилює ризики. Доводиться миритися з невідворотністю ризиків, вчитися оцінювати та прогнозувати їх і не переходити при цьому за допустимі межі. Разом з тим практика діяльності суб'єктів господарювання показує, що чим вищим є рівень ризику, тим вагомішим, у випадку успіху, буде рівень корисності, прибутковості, значимості.

Досвід розвинутих країн показує, що ігнорування або недооцінка ризиків при розробці тактики і стратегії економічної політики, прийнятті конкретних управлінських рішень невідворотно стримує розвиток суспільства, науково-технічного прогресу та прирікає економічну систему на застій.

Оскільки останнім часом економіка нашої країни досить стрімко перетворюється в нестабільну, «кризову», то у зв'язку з цим у виробничо-підприємницьку діяльність привносяться додаткові елементи невизначеності та розширюються зони ризикових ситуацій. У цих умовах виникають неясність та невпевненість у отриманні очікуваного кінцевого результату, а, відповідно, зростає і ступінь ризику. Ініціативним, підприємливим керівникам потрібне вміння виявляти, аналізувати та мінімізувати ризики.

Щоб прийняти ризикове рішення, виробник продукції повинен бути впевненим, що можлива помилка не зможе скомпрометувати ні його справу, ні його імідж. Ймовірність помилки при цьому слід розцінювати як невід'ємний атрибут самостійності, а не як наслідок професійної невідповідності. Мається на увазі помилка, яка виявляється внаслідок ризику, який хоча і був прогнозованим, але не виправдав себе.

Ризиками можна управляти, використовуючи різні заходи, що дають змогу до певної міри прогнозувати настання ризикової події та знижувати ступінь ризику.

В діяльності безпеки підприємств ризики мають теоретичне та практичне значення як складова частина системи управління. Розвиток ринкових відносин значно посилює невизначеність та невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату, а отже, в даному випадку ризики зростають. Виникає необхідність застосування відповідних методів оцінки та мінімізації можливих втрат при різних видах діяльності підприємств.

Про потребу дослідження управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства наголошується у працях [1, 2, 3, 4, 5]. Так, польський дослідник Ханаусек Т., застосовуючи поняття «наука про управління безпекою», підкреслює, «якщо існує можливість (принаймні теоретична) мінімізації або елімінації ризику за допомогою цільових, регулярних людських впливів, то управління безпекою ... можливе і потрібне». Отже, якщо таке управління можливе, то воно має свою

теоретичну базу, тобто мусить існувати і розвиватися наука про управління безпекою підприємства [5, с. 81].

Усе вищевикладене свідчить про необхідність поглибленого вивчення практичних основ управління ризиками в системі економічної безпеки підприємства та можливості зниження втрат при різних видах підприємницького ризику.

Література

1. Арсф'єва О.В. Планування економічної безпеки підприємств / О.В. Арсф'єва – К.: Вид-во Європейського університету, 2004. – 170 с.
2. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством / В.О. Василенко – К.: ЦНЛ, 2005. – 504 с.
3. Гаврилюк А.М. Формування системи управління економічною безпекою підприємства / А.М. Гаврилюк // Економіка та держава – 2005. № 10. – С. 43-45.
4. Грунин О. Экономическая безопасность организаии / О. Грунин, С. Грунин – СПб: Питер, 2002. – 160 с.
5. Економічна безпека підприємства в конкурентному середовищі: Монографія / За наук. ред. проф. Войнаренка М.П. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 382 с.